

csupán kétféle ember él ma is háborgó kis hazámban: hívő és nem hívő – vagy ha tesszük: olyan, aki az utóbbi negyven évben szenvedett többet, s olyan, aki azelőtt. Ha Ön, Uram, egyetértene egy olyan hit terjesztésével, amely a szeretetet a türelemmel, az önmegvalósítást embertársaink segítségével, a törvények tiszteletét a lelkiismeret szabadságával egyeztetni össze, fogadja soraimat jelentkezésül prófétai, apostoli, misszionáriusi, vagy más, e körben mozgó, pasztorális munkakör betöltésére.

Utolsó hittan-osztályzatom: "jó", fakultatív hittanra nem jártam, a keresztény értékeket ismerem, sokszor nem keresztény bölcsek tanításaiban is fölismerem, tanár koromban az iskolámban hittant tanító papokhoz való viszonyom tiszteletteljes és kolleghiális volt, a hittanbeiratások ellen nem agitáltam, ezért 1959-ben igazgatói dorgálást is kaptam (amit természetesen dokumentálni nem tudok). Igazgatóm ugyan titokban, beiratás nélkül is járatta a saját lányait, de ehhez való jogát ma már éppúgy elismerem, mint ahogy a falusiak érvelése előtt akkor is meghajoltam: – Ha mi nem ütöttük agyon az apánkat meg az anyánkat, a mi gyerekeink se tegyék ezt velünk! (A dorgálás jogoságát és tisztességét illetően természetesen egy jottányit sem változott a véleményem.)

Egyházakkal, egyházi személyekkel ma semmiféle kapcsolatban nem állok, s nem lehetek bizonyos benne, hogy soraim eljutnak Önhöz. De boldog lennék, ha Ön fölismerné bennem a megfelelő munkaerőt céljaink szolgálatára – amennyiben jól értem céljait, melyek a világot jobbra, békésebbé, harmonikusabbá tételében csúcspontnak ki.

Kérésém kedvező elbírálásában reménykedve, mély tisztelettel köszöntöm

TRENCSENYI IMRE

Hierophánia, avagy egy ügy és megmutatkozás

Első bekezdések: arról, hogy ki, mi vagy kinek mi?!

Állítják, bármilyen tárgyat (akár tantárgyat is) emberként kétféleképpen szemlélhetünk, élhetünk meg. Az egyik mód az, hogy "kissé kényelmetlenül" érezzük magunkat "nem egy megnyilvánulásmódjával szemben: nehezen" vagyunk képesek "felfogni, hogy miként nyilvánulhat meg bizonyos emberi lények számára" valami "szent", pl. pusztá, "kövekben vagy fákban". Ugyanakkor más szemlélődők ezt "a szent követ és szent fát nem mint követ vagy mint fát tisztelik", hanem "azért tisztelik őket (és nem azokat!), mert hierophániák, mert olyasmi mutatkozik meg bennük, ami már nem kő vagy fa, hanem a szent, az egészen más... A szent: valami, ami léttel telített. A szent erő egyszerre jelent valóságot, örökkévalóságot és hatóerőt".

Mi akik összegyűltünk Sarkadon egy ilyen tárgy – az integrált, komplex művészeti, esztétikai nevelés – szemlélésére, pont így gondoltuk: arról kell beszélnünk, ami számunkra, pedagógusok számára léttel telített, ami valóság (ha nem is örökké), ami hatóerő. Mi nem engedhetjük meg magunknak a profán nézelődést és ítéleteket. Így vagy úgy, de nincs lehetőségünk – az Eliade-idézetét ezzel be is fejezve – deszakralizálni a világot nem akarhatjuk deszakralizálni saját munkánkat, és nem tudjuk csupán létezésünket jelenteni. Mi megkerestük saját fáinkat, s szentnek látjuk. Nem vaskarikának.

Újabb bekezdések: üzenet egykori és egykorú iskoláinkba.

A művészeti nevelés rendszere, folyamatának megszervezése és módszertana került a sarkadi találkozó középpontjába. Érdekes és tanulságos lenne egy olyan munka, amely a bemutatott "tantárgyak" megalkotását, felépítését elemezné. Ugyanis a komplexitás és az integráltság fogalmán kívül eső kísérletekkel is találkozhattunk, amelyeket inkább fúzióknak vagy koncentrációnak nevezhetünk. A másik tantárgyfelépítéssel foglalkozó és klasszikusnak számító rendszerezés alapján is rendkívül széles skálán mozogtak a bemutatott programok. Többségében kronologikus felépítésűek, de megtalálható a tematika, a formanyelvi és a környezetgazda alapra épített struktúra is. Most mégsem ilyen szempontok alapján összegezném a találkozó anyagát, hanem egy bennem már régóta érlelődő és ott megerősödő, továbbgondolásra érdemes folyamatmodellben.

Az egyik kulcsporból számomra az volt, hogy ki hogyan azonosítja saját programját? Három alapprobléma köré csoportosultak a megismert struktúrák, amelyekben abbéli álláspontjukról adtak tanubizonyyságot a kidolgozók, hogy:

1. kardinális kérdésnek tartják – e azt, hogy viszonyulniuk kell a "klasszikus" tantárgyakhoz és művészeti ágakhoz, vagy

2. az egyes szaktudományokhoz (esztétika, művészettörténet, művelődéstörténet, művészetelmélet stb.) való viszonyukat tételezik fel kulcskérdésnek, illetve

3. mindezeket figyelembe véve, de bizonyos értelemben ezektől független, "nagymodell" létrehozására törekednek, vagy programjuk már valamiféle ilyen (pl. a teljes pedagógiai folyamatokat érintő) rendszer része.

Természetesen balgaság lenne azt képzelni, hogy a programok általában csak az egyik mozzanatot tartalmazzák, hiszen ezek a "kategóriák" az elmélet gyakorlatában együtt jelentkezhetnek és jelentkeznek is, ezért csak az arányokban és a finomszerkezetben kereshetjük a tájékozódás csillagrendszerét. Hisz nincs olyan program, amely az első két kategória elemeit nem tartalmazná és ne alkalmazná, és nincs olyan sem, amelyben fel nem lelhető a harmadik csírája. Az első két probléma a szakmában már régen kommercializálódott, annak összes előnyével és hátrányával együtt (évről-évre folyamatosan óriási erejű romboló hatását éreztük). A számomra igazán izgalmas és jelenleg forrásban lévő folyamat a harmadik.

A "nagymodell" létrehozására tett törekvések kétirányúak, és néhány helyen már egyidejűek:

1. A művészeti nevelés létforma – értelmezéssé (értsd: elemzés és alakítás) válása. (A "létforma" megnevezés már önmagában modellez!)

2. Ezen nevelési programok igazodnak egy létmodellező (szintén: elemző és alakító) – leggyakrabban pedagógiai rendszerhez.

Talán ebből is világossá vált az a találkozási senki által nem vitatott tény, hogy a (művészeti) nevelés alapeszköze a tevékenykedtetés az alkotói folyamat, az akció kell, hogy legyen.

Záró bekezdés: arról, mit míveltünk.

A kétnapos találkozót állásfoglalással zártuk. A konferenciáról önálló kötet készül az Embernevelés gondozásában. A felmerült igény alapján az ideai találkozót kezdemé-

nyező és rendező sarkadi művészetismeret-team, jövőre újra fórumot biztosít a munka folytatásához és kiterjesztéséhez.

Állásfoglalás

A Sarkadon, 1991. április 13–14-én tartott "Integrált, komplex esztétikai, művészeti nevelés" c. országos konferencia résztvevői egyetértéssel abban, hogy az integrált és/vagy komplex művészeti tárgyak eredményes tanítására a pedagógusképzés során érdemi módon fel kell készülni.

Ezért nélkülözhetetlennek tartjuk, hogy

1. a pedagógus alapképzésben az integrált és/vagy komplex tantervi és metodikai irányzatokkal a pedagógiai stúdiumok jelentőségüknek megfelelő arányban és mértékben foglalkozzanak,

2. azok, akik ilyen jellegű kísérletekben, innovációkban részt vesznek, vagy szeretnék részt venni, szervezett posztgraduális képzésben részesülhessenek,

3. a fejlesztő iskolák kapják meg a szükséges és elégséges feltételeket ahhoz, hogy az általuk kifejlesztett integrált és/vagy komplex tananyagok, eszközök, módszerek a nagy nyilvánosság számára is megismerhetőek és felhasználhatóak legyenek.

Mindez természetesen nem kisebbíti az oktatási kormányzat felelősségét.

NACSA JÁNOS

A "nagy közhely"

A lovasszobor a szobrászati műfajok között az úgynevezett nagy feladat. Habár egy lóért ugyanannyit fizetnek, mint egy emberért. A Hivatal evvel jelzi, hogy a szobor lórészre kevésbé értékes.

Mert a ló a nagyobbik része a vizsgálendő szoborfajtának. Ez annyit jelent, hogy a Hivatal nem a lovat tartja fontosnak, hanem a rajta ülő embert, aki amúgyis eltakar a lóból valamennyit; igaz, hogy saját magából is. A ló tehát emelvénye az ezáltal furcsa pózban ülő embernek. Annyit is jelent, hogy a fizetség szerint lovat könnyebb mintázni, mint embert. Ha komolyan vesszük a szobrászati munkát, akkor ez persze nem igaz.

Ha átlagos felületességgel nézzük a lovakat, akkor ló mindegyik, bár többfajta ló van, és nincs két egyforma ló. Ember is többfajta van, de az ember nekünk mégiscsak fontosabb, mint az állat, és ezért egy emberfajta belül is nagy különbségeket teszünk, és a különböző emberek vonzanak vagy taszítanak, érdekesek vagy érdektelenek.

Egy szobornak viszont minden része egyformán fontos, egyformán szenvedélyes és jelentőségteljes, és minden rész csak egyszer sikerülhet, azután már nem szabad ismételni. A szobrász nem járhat járt úton, mert az nem más, mint végtelenül hosszú akadémia.

Miért készül hát annyi lovasszobor? A lovasszobor egy kulturális-reaktív dolog, az ellenőrizhetetlen múltból előcibált jelenség. Műfaj! A Történelmi Emlékmű Szobrászat már a nevével jelzi, hogy az ellenőrizhető jelennel alig törődik. Ninc könnyebb, mint nagyot mondani a múlt idők felelősségére. Ezért is készül annyi lovas szobor, másért is.

(Sok szempontból kulturálatlan kultúra a miénk. A beszédünkben is elkopott a régmúlt igeidő alakja, a szobrászatból is, és a közönség kénytelen nézni ezt a szakszerűtlen, dadogó archaizálást.)